

Handläggare:
Maria Nordh

Tillväxt- och
regionplanenämnden

Betänkande: För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)

Ärendebeskrivning

En parlamentarisk kommitté har haft regeringens uppdrag att lämna förslag till en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder (dir. 2015:73). Betänkandet "För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)" har remitterats och svar ska lämnas till Näringsdepartementet senast den 22 mars 2017. Landstinget är inte remissinstans, men måste i egenskap av regionplaneorgan och landets tredje största landsbygdslän sett till befolkningen anses vara berörd av utredningens förslag i flera delar. Landstinget har haft kontakt med Näringsdepartementet och välkomnats att inkomma med ett svar den 23 mars. Ärendet har beretts på Tillväxt- och regionplaneförvaltningen i samråd med Trafikförvaltningen respektive Kulturförvaltningen. Avstämning har skett med Sveriges Kommuner och Landsting.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, TRN 2017-0023, 2017-03-02

Förslag till yttrande, 2017-03-02

[Betänkandet i sin helhet finns att ladda ner på regeringskansliets hemsida.](#)

Förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden föreslås besluta

att godkänna förslaget till yttrande enligt bifogat förslag.

att lämna över yttrandet till Näringsdepartementet.

att paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

Landsbygdsutredningen, som tillsattes i juni 2015, har haft i uppgift att föreslå en sammanhållen nationell politik för långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder (dir. 2015:73). Kommittén lämnar i slutbetänkandet 75 förslag som ska bidra till en sammanhållen politik för en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder.

Kommitténs förslag delas upp i följande områden:

- *Näringsliv och företagande*
- *Digital kommunikation och transportinfrastruktur*
- *Kompetensförsörjning*
- *Samhällsplanering och bostadsbyggande*
- *Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur*
- *Statens närvaro i landsbygderna*
- *Styrning och organisering av landsbygdspolitik*
- *Civilsamhället*

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen anser i huvudsak att:

- Det är positivt med ett ökat nationellt fokus på landsbygdens förutsättningar. Förvaltningen stödjer några av utredningens förslag inom områden som t.ex. näringsliv och företagande och samhällsplanering och bostadsbyggande där ett förstärkt nationellt landsbygdsfokus skulle kunna vara aktuellt.
- Samtidigt vill förvaltningen betona vikten av ett helhetsperspektiv, präglat av systemsyn och sektorssamverkan, på den regionala utvecklingen. Förvaltningen är därför tveksam till flera av förslagen som rör styrning och organisering av landsbygdspolitik.
- Kommittén har valt en problematisk utgångspunkt genom att dela upp det territoriella utvecklingsuppdraget i en landsbygdspolitik, respektive regional tillväxtpolitik.
- En uppdelning av territoriella utvecklingsfrågor i olika politikområden ökar risken för att utveckla konkurrerande utvecklingsagendor på både nationell och regional nivå (dvs. separata agendor för landsbygd och andra geografier i en region). En sådan uppdelning minskar möjligheten att ta ett helhetsgrepp kring regionala utvecklingsfrågor.
- Betänkandet anger 75 förslag för att stärka landsbygden i Sverige. Utifrån den definition av landsbygd som Tillväxtanalys använder utgörs stora delar av Stockholms skärgård av glesbygd. Det är viktigt att även detta område bör omfattas av eventuella åtgärder för att stärka landsbygden.

Bakgrund

Kommitténs uppdrag (dir. 2015:73) har varit att lämna förslag till inriktning och utformning av en sammanhållen politik för en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder. Kommittén har bl.a. haft i uppdrag att belysa utvecklingen och framtida utmaningar och möjligheter för olika typer av landsbygder. Vidare skulle kommittén lämna förslag till en politik som skapar förutsättningar för tillväxt, företagande, sysselsättning, attraktivitet och boende på landsbygden. I detta har bl.a. innefattat att analysera vilka statliga åtgärder som är effektiva för att förbättra förutsättningarna för utveckling på olika landsbygder, att lämna förslag på en sammanhållen nationell politik för långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder samt föreslå övergripande mål för en sådan politik.

Inom ramen för uppdraget har kommittén i ett första steg kartlagt och analyserat hur Sveriges landsbygder har utvecklats under de senaste 40 åren och vilka effekter och vilken betydelse den förda politiken har haft för landsbygdernas utveckling. Slutsatserna presenterades i ett delbetänkande den 31 mars 2016: *På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder – landsbygdernas utveckling, möjligheter och utmaningar* (SOU 2016:26).

Problembilden

De mål och de förslag som redovisas i slutbetänkandet utgår från analyser och principiella ställningstaganden som kommittén gjorde i sitt delbetänkande. I delbetänkandet lyfter kommittén bl.a. fram följande:

- Landsbygdernas utveckling visar att det inte finns en enda landsbygd utan flera olika landsbygder, som har skilda förutsättningar och står inför olika utmaningar. Möjligheterna till utveckling och tillväxt skiljer sig åt mellan de olika landsbygderna.
- Skillnaderna mellan olika landsbygder hänger delvis samman med att avståndet till de tätare miljöerna skiljer sig åt i olika delar av landet. De glesa landsbygdernas utmaningar kan till stor del sammanfattas med att de har en liten befolkning, gles bebyggelse och långa avstånd. Flera av de berörda kommunerna har också en minskande och åldrande befolkning.
- Den minskande och åldrande befolkningen påverkar bl.a. den kommunala ekonomin, möjligheterna att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner, att klara sitt välfärdsuppdrag, samt att klara av kompetensförsörjningen i både privat och offentlig sektor.
- De analyser kommittén har gjort visar att de mer tätortsnära landsbygderna har mindre problem med minskande befolkning och

kompetensförsörjning samtidigt som de har en svag inomkommunal sysselsättningstillväxt. Dessa kommuner har i större grad utvecklats till boendekommuner och därigenom beroende av en väl fungerande infrastruktur som kopplar ihop dem med de tätare miljöerna.

- Kommittén bedömer att en ökande sektorisering och nedtoning av ett landsbygdsperspektiv i den nationella politiken har lett till att vissa landsbygders potential och möjligheter till hållbar utveckling och tillväxt inte har realiserats. Kommittén drar därför slutsatsen att om det ska finnas levande, aktiva och växande landsbygder i Sverige måste det skapas mer likvärdiga livsvillkor i hela landet.

Förslagen i betänkandet

Nedan redovisas de av utredningens förslag som har bedömts mest relevanta för Stockholms läns landsting:

A. Näringsliv och företagande

- a. ALMI Företagspartners AB, Saminvest AB och Vinnova får på olika sätt uppdrag att förstärka fokus/säkerställa investeringar/förstärka arbetssätt för innovationer etc. som särskilt riktar sig till gles- och landsbygdskommuner.
- b. Saminvest AB ges i uppdrag att investera i företag för tillväxt och förnyelse av ekosystemtjänstproducerande verksamhet i syfte att främja en snabbare omställning till en fossilfri och biobaserad samhällsekonomi.
- c. Offentlig upphandling ska innehålla krav som motsvarar våra svenska miljökrav och regler för djurskydd.

B. Digital kommunikation och transportinfrastruktur

- a. Länsstyrelserna ges i uppdrag att redovisa landsbygdernas behov av underhåll och investeringar i transportsystemet i planeringsunderlaget till länsplanerna för regional transportinfrastruktur.
- b. Regeringen tar initiativ till en översyn av reseavdraget. Utgångspunkten bör vara att avdraget ska vara avståndsbaserat.

C. Kompetensförsörjning

- a. Tillväxtverkets uppdrag om att utveckla riktlinjerna för regionalt kompetensutvecklingsarbete kompletteras, så att kompetensplattformarna utvecklas med huvudsyftet att förse utbildningscentra med analyser av rekryterings- och utbildningsbehov i närområdet.

D. Samhällsplanering och bostadsbyggande

- a. Boverket ges i uppdrag att utarbeta en vägledning för hur landsbygdernas värden och utvecklingsmöjligheter ska kunna redovisas inom ramen för den kommunala översiktsplaneringen.

E. Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

- a. Statens kulturråd ges i uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetar för att bidra till att göra kulturen tillgänglig i Sveriges landsbygder.
- b. Myndigheten för kulturanalys ges i uppdrag att analysera tillgänglighet och deltagande i kulturaktiviteter i Sveriges landsbygder.

F. Statens närvaro i landsbygderna

- a. Kommittén rekommenderar att 10 000 tjänster vid statliga myndigheter i Stockholms FA-region under en 5 till 7-årsperiod omlokaliseras till FA-regioner i behov av statliga arbetstillfällen.
- b. När en ny myndighet inrättas ska en lokalisering utanför storstadskommunerna alltid vara förstahandsalternativet.

G. Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

- a. Trafikverkets, Post- och telestyrelsens, Universitets- och högskolerådets, Tillväxtverkets, Statens jordbruksverks, Naturvårdsverkets, Polismyndighetens, Arbetsförmedlingens och länsstyrelsens landsbygdspolitiska ansvar tydliggörs i respektive myndighets instruktion.
- b. I varje län inrättas en strategisk och operativ samordningsfunktion, benämnd landsbygdsdelegation. Inom ramen för länsstyrelsernas samordningsuppdrag ska landsbygdsdelegationerna i länet samordna de statliga myndigheternas verksamhet inom landsbygdspolitiken. Delegationerna ska ledas av landshövdingarna.

H. CIVILSAMHÄLLET

- a. Regeringen förstärker bidraget till studieförbundens verksamhet i landsbygdsområden.

Överväganden

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen anser i huvudsak att det är välkommet med ett ökat nationellt fokus på landsbygdens förutsättningar. Samtidigt anser förvaltningen att kommittén i sitt betänkande har valt en problematisk utgångspunkt genom att dela upp det territoriella utvecklingsuppdraget i en landsbygdspolitik, respektive regional tillväxtpolitik. En sådan uppdelning kan riskera att det utvecklas konkurrerande utvecklingsagendor på både nationell och regional nivå (dvs. separata agendor för landsbygd och andra geografier i en region). Mot bakgrund av landstingets långa erfarenhet av att arbeta med planerings- och utvecklingsfrågor från ett territoriellt perspektiv menar förvaltningen att en uppdelning på detta sätt riskerar att minska möjligheten att ta ett helhetsgrepp kring regionala utvecklingsfrågor. Det riskerar också att befästa landsbygdens roll som särintresse snarare än en integrerad del av, och viktig faktor för, den regionala utvecklingen.

Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

Landsbygdsdelegationer

Förvaltningen menar att förslaget om landsbygdsdelegationer i varje län, som ska ledas av landshövdingen i samverkan med bl.a. statliga myndigheter, är fel väg för att åstadkomma en sammanhållen politik för landsbygdernas utveckling. Att realisera ett sådant förslag vore mycket olyckligt då det skulle riskera att befästa en struktur som särskiljer landsbygden från andra delar av länet. Bara genom en integrerad ansats kan en sammanhållen och sektorsövergripande landsbygdsutveckling och regional utveckling åstadkommas. Förvaltningen anser därför att förslaget ska avvisas.

Vill regeringen öka betoningen på landsbygdens förutsättningar borde det istället ges ett förtydligt uppdrag till respektive region/landsting, inom ramen för det befintliga regionala utvecklingsansvaret. Förvaltningen menar också att landstinget redan i dag har etablerade kontakter med både kommuner och statliga myndigheter. Dessa kontakter stärks inte av att en annan organisation verkar som ett mellanled i kontakterna.

Myndigheters ansvar för landsbygdsutvecklingen

Förvaltningen menar att förslaget om en reglering i myndigheternas instruktion som betonar enbart landsbygdens utveckling är mycket tveksamt. Det finns redan i dag en reglering i förordningen om regionalt tillväxtarbete som stadgar att statliga myndigheter har ett ansvar att verka för målet för den regionala tillväxtpolitiken, som är en politik som innefattar alla både gles- och landsbygder, tätorter och storstäder i hela landet. Förvaltningen menar därför att regeringen snarare bör verka för att denna reglering efterlevs, i stället för att skapa nya regleringar för samma fråga och som dessutom riskerar att befästa skillnader mellan olika regionala geografier.

Näringsliv och företagande

Förvaltningen är positiv till att betänkandet innehåller en rad förslag med syfte att stödja näringsliv och företagande på landsbygden. Förvaltningen anser att de förslag som handlar om att stödja innovation och entreprenörskap på landsbygden är lovande. Att öka kunskapen om de platsbundna näringarna samt att stödja innovationer som utvecklar lösningar och produkter för en snabbare omställning till biobaserad samhällsekonomi är alla intressanta förslag som regeringen bör arbeta vidare med. Förvaltningen anser vidare att förslag att investera i företag för tillväxt och förnyelse av ekosystemtjänstproducerande verksamhet, i syfte att främja en snabbare omställning till en fossilfri och biobaserad

samhällsekonomi, kan vara ett bra sätt att stödja utveckling av landsbygden.

Då det ofta är en utmaning att hitta relevant finansiering för mindre företag, inte minst på landsbygden, anser förvaltningen vidare att förslaget att finansieringsutvecklingsbolaget Saminvest AB ges ett tydligare samhällsuppdrag kan gynna näringslivsutveckling på landsbygden.

I betänkandet anges även att offentlig upphandling är ett viktigt medel för att säkerställa att svenska miljökrav och regler för djurskydd används. Förvaltningen menar att det är mycket viktigt att offentliga aktörer är ett föredöme vid upphandling, inte minst gällande miljökrav och djurskydd, och vill framhålla att t.ex. kommuner och landsting, såsom stora inköpare av livsmedel genom offentlig upphandling, har en unik möjlighet att skapa regional och lokal efterfrågan på lokalproducerade livsmedel till gagn för areella näringar på landsbygden.

Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Länstransportplaneringen

Förvaltningen menar att betänkandets förslag om ett uppdrag till länsstyrelserna att redovisa landsbygdernas behov i planeringsunderlaget till länstransportplanerna ska avvisas. Förvaltningen anser att transportsystemet måste hanteras i ett helhetsperspektiv. Ett särskilt uppdrag om att särredovisa landsbygdens behov frångår det förhållningssättet, och skulle få konsekvenser för den fysiska planeringen i Stockholms län.

En framtida eventuell regionbildning i Stockholms län skulle dessutom innebära att Stockholms läns landsting, utöver dagens regionplaneringsansvar, både får det regionala utvecklingsansvaret och ansvaret för planering av transportinfrastrukturen. Ett realiserande av förslaget kan därmed komma att innebära att landstinget har det övergripande ansvaret för länstransportplanen, men där en annan organisation (länsstyrelsen) ska ta fram ett underlag där landsbygdernas behov ska behandlas separat. Detta riskerar att underminera den utveckling som redan idag sker i hela landet då regioner ansvarar för länstransportplaneringen och dessutom utvecklar fysisk planeringskompetens i tät koppling till sitt utvecklingsansvar.

Avståndsbaseerat reseavdrag

Förvaltningen menar att förslaget om att göra reseavdraget avståndsbaseerat är mycket positivt. Landstinget har som mål att öka kollektivtrafikens marknadsandel och samtidigt minska biltrafiken i länet. Dagens system för

reseavdrag missgynnar kollektivtrafiken och gör att många väljer att ta bilen även för resor där det finns bra kollektivtrafikalternativ. Systemet kan också antas indirekt driva upp bilinnehavet, och därmed även leda till andra utmaningar för att planera och utveckla en mer hållbar region och ett mer hållbart transportsystem.

Självkörande fordon och anropsstyrd trafik

Förvaltningen anser att resonemangen om självkörande fordon behöver utvecklas. Dessutom menar förvaltningen att frågan om tekniska system för anropsstyrd trafik måste hållas isär från frågan om tekniska system för självkörande fordon. Anropsstyrd trafik med självkörande fordon kan medföra behov av färre bilar i samhället men samtidigt inte med nödvändighet mindre trafik.

Kompetensförsörjning

Förvaltningen anser att den regionala nivån har en viktig roll i arbetet med kompetensförsörjning, det visar inte minst det regionala samarbetet med strukturfonderna i Stockholmsregionen. Betänkandets förslag att begränsa kompetensplattformens roll till att som huvudsyfte förse utbildningscentra med analyser av rekryterings- och utbildningsbehov i närområdet vore därför mycket olämpligt. Förslaget minskar den strategiska roll för den regionala och storregionala arbetsmarknaden som många kompetensplattformar i landet i dag fyller och som är avsikten med plattformarnas verksamhet. Förvaltningen ser därför inga skäl att avlösa regionerna möjligheten att verka strategiskt för kompetensförsörjning, vilket riskerar att bli effekten av utredningens förslag.

Vidare menar förvaltningen att kompetensplattformarna i sitt uppdrag bör beakta förutsättningar för kompetensförsörjning som präglar landsbygderna om inte detta redan görs idag.

Samhällsplanering och bostadsbyggande

Förvaltningen menar att förslaget om att ge Boverket i uppdrag att ta fram en vägledning för landsbygdsutveckling och serviceperspektiv i översiktsplaneringen är mycket positivt. Det skulle kunna bidra till att höja kunskapen kring hur översiktsplaneringen kan användas för att stärka områden med svag utveckling. Förvaltningen vill samtidigt betona att den regionala planeringen har stor potential i att bidra till helhetssyn i kommunernas planering. Regionplanering och fysisk planering på regional nivå underlättar också mellankommunal samverkan vilket är aktuellt, och helt nödvändigt, i många frågor som rör landsbygdens utveckling – exempelvis kollektivtrafik, teknisk försörjning och naturvård.

Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

Betänkandets förslag om utökade och fördjupade uppdrag kring statistik och kartläggning till Statens kulturråd och Myndigheten för kulturanalys menar förvaltningen är en god grund för den framtida landsbygdspolitiken. Förvaltningen anser det värdefullt att statistik och uppföljning finns på statlig nivå genom en nationellt samordnande funktion. Ett synliggörande av kulturens roll är ett viktigt kunskapsunderlag för regionernas arbete med den regionala infrastrukturen. Landstinget delar även utredningens uppfattning att digitaliseringens möjligheter för skapande och förmedling av kultur är stor och bör främjas ytterligare.

Förvaltningen menar vidare att folkbildningen är en viktig resurs för landsbygden, inte minst när det gäller kultur, och är dessutom positiv till förslaget att stärka det statliga bidraget till studieförbundens verksamhet i landsbygdsområden.

Statens närvaro i landsbygderna

Förvaltningen menar att förslagen om statens närvaro i landsbygderna borde ta hänsyn till att det råder stora inomregionala skillnader inom Stockholms FA-region. Inte minst skärgården och Stockholms läns norra delar präglas lång pendlingstid till kommun- och regioncentrum. Dessa inomregionala skillnader bör tas i beaktande vid lokalisering av nya eller befintliga statliga jobb.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet medför i sig inga ekonomiska konsekvenser.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets Miljöprogram 2017-2021 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.

Hanna Wiik
Förvaltningschef

Maria Nordh
Regionplanerare

FÖRSLAG TILL YTTRANDE
2017-03-02

TRN TRN 2017-0023

Näringsdepartementet
Dnr N2017/00222/HL

registrator:
n.registrator@regeringskansliet.se
n.remisser.hl@regeringskansliet.se

Betänkande: För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)

Stockholms läns landsting har valt att lämna svar över betänkandet *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)*. Som regionplaneorgan med lång erfarenhet av regionala planerings- och utvecklingsfrågor, samt det tredje största landsbygdslandet sett till befolkningen, anser sig landstinget påtagligt berörd av utredningens förslag. Det är anmärkningsvärt att landstinget inte har ansetts vara en självklar remissinstans.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis vill landstinget anföra följande övergripande synpunkter. Nedan kommenteras delar av de olika förslagen mer i detalj.

- Stockholms läns landsting välkomnar ett ökat nationellt fokus på landsbygdens förutsättningar. Det kan ibland vara relevant med ett särskilt fokus på vissa delregionala områden och dess förutsättningar och behov, t.ex. landsbygd. Förvaltningen stödjer därför några av utredningens förslag inom områden som t.ex. näringsliv och företagande, samhällsplanering och bostadsbyggande där ett förstärkt nationellt landsbygdsfokus skulle kunna vara aktuellt.
- Samtidigt vill landstinget betona vikten av ett helhetsperspektiv, präglat av systemsyn och sektorssamverkan, på den regionala utvecklingen. Det är mer meningsfullt att tala om olika regiondelar med olika regionala funktioner, som stärker kopplingarna mellan stad och land snarare än att skapa ett motsatsförhållande mellan dessa geografier. Det kan snarare riskera att stigmatisera landsbygden, vilket det inte finns några skäl att göra.
- Landstinget anser att kommittén har valt en problematisk utgångspunkt genom att dela upp det territoriella utvecklingsuppdraget i en landsbygdspolitik, respektive regional tillväxtpolitik. Sveriges regionala tillväxtpolitik omfattar hela landet; både storstäder, tätorter och gles- och landsbygder.

- Landstinget menar att en uppdelning av territoriella utvecklingsfrågor i olika politikområden ökar risken för att utveckla konkurrerande utvecklingsagendor på både nationell och regional nivå (dvs. separata agendor för landsbygd och andra geografier i en region). En sådan uppdelning minskar möjligheten att ta ett helhetsgrepp kring regionala utvecklingsfrågor, samt befäster landsbygdens roll som särintresse snarare än en integrerad del av, och viktig faktor för, den regionala utvecklingen.
- Landstinget vill betona vikten av att regeringen och de statliga myndigheterna ser landstingens/regionernas befintliga och centrala roll för den regionala utvecklingen. Stockholms läns landsting har sedan 1950-talet tagit fram regionplaner för det samlade regionala territoriet och arbetat integrerat med planerings- och tillväxtfrågor omfattande utvecklingen inom hela länet.
- Betänkandet anger 75 förslag för att stärka landsbygden i Sverige. Utifrån den definition av landsbygd som Tillväxtanalys använder utgörs stora delar av Stockholms skärgård av glesbygd. Landstinget vill därmed framhålla att även detta område bör omfattas av eventuella åtgärder för att stärka landsbygden.

Inledning

Stockholms läns landsting har, i egenskap av regionplaneorgan för Stockholms län, en lång tradition av att arbeta med planerings- och utvecklingsfrågor från ett territoriellt perspektiv. En central del i den regionala utvecklingsplaneringen är att samverka med regionens aktörer, primärt kommuner men även med myndigheter, akademien, privata aktörer och intresseorganisationer. I regionplaneringsuppdraget ingår bl.a. att analysera förutsättningarna för utveckling i regionens alla delar, exempelvis genom att synliggöra regionala skillnader och förse länets kommuner med statistik och kunskapsrapporter. Landstinget har i många år också tagit ett frivilligt ansvar för regionala tillväxt- och utvecklingsfrågor och den nu gällande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS 2010) är både en regionplan enligt Plan- och bygglagen samt ett regionalt utvecklingsprogram enligt förordningen om regionalt tillväxtarbete.

Stockholmsregionen är både Sveriges huvudstadsregion, med Sveriges största stad i en tät urban struktur, och landets tredje största landsbygdslän sett till befolkningen. Ungefär 100 000 av länets invånare bor i dag på landsbygden och dess tätorter, samt i skärgården. Stockholmsregionens skärgård utgör en del av landsbygden, med både glesbygd och mindre tätorter med särskilda förutsättningar. Av skärgårdens ca 30 000 är 200 bebodda, med ca 13 000 personer.

Länets landsbygder har speciella förutsättningar i och med närheten till landets största marknad. Det medför unika möjligheter i form av tillgång till en stor arbetsmarknad, efterfrågan på nischade produkter och möjligheter till besöksnäring. På många håll är också kollektivtrafiken väl utvecklad. Utmaningar är ökad konkurrens om marken, höga bostadspriser och risk för spridd bebyggelse när invånare bosätter sig i lägen med låg kollektivtrafiktillgänglighet. Samtidigt råder det stora inomregionala skillnader inom länet. De delar av länet som ligger långt från Stockholms centrala delar, exempelvis norra Norrtälje och skärgården, har markant lägre tillgänglighet till arbetsplatser, utbildning och service än den tätortsnära landsbygden.

För en utvecklad förståelse för landsbygdens, inkl. skärgårdens, förutsättningar och behov arbetar landstinget för närvarande med att ta fram en landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholms län. Strategin ska bidra i det regionala arbetet med social hållbarhet, ekonomisk tillväxt och lokal utveckling på landsbygden och i skärgården. Landstinget driver också en rad andra insatser för att möta landsbygdernas behov och förutsättningar.

Inom ramen för arbetet med den kommande regionplanen (RUFS 2050) arbetar landstinget med ett planeringsunderlag med fokus på utveckling av orter på landsbygden. Syftet är att belysa de rumsliga förutsättningarna för orter med utvecklingspotential och redovisa orternas betydelse för den omgivande landsbygden. De orter som hittills pekats ut har stöd för utveckling i kommunernas översiktsplaner. Landstinget arbetar också, i samråd med länsstyrelsen, med ett utvecklat förhållningssätt till länets jordbruksmark i relation till annan markanvändning. Värdefull jordbruksmark och högt bebyggelsetryck är en viktig fråga som kan leda till målkonflikter i storstadsnära landsbygder.

Landstinget analyserar också de regionala näten och anläggningarna för energi, avfall, vatten och avlopp. Det regionala ansvaret möjliggör en systemsyn som är avgörande för att kunna analysera behov på lång sikt, redovisa markreservat för anläggningar av regional relevans och visa på behov av hopkopplingar av de regionala systemen – något som har lika stor betydelse för landsbygden som för andra delar av länet. Ansvaret att göra regionala avvägningar kan bidra till en balanserad utveckling inom länet och öka synergier av investeringar och satsningar. Landstinget redovisar och analyserar även så kallade gröna kilar som innehåller alltifrån mindre grönområden till skog och jordbruksmark. Att peka ut gröna kilar har betydelse inte minst för den tätortsnära landsbygden där exploateringsintresset är stort.

Sammantaget bidrar den regionala utvecklingsplaneringen med en sektorsövergripande helhetssyn där både storstads- och landsbygdsfrågor behandlas, och är en mycket väl fungerande modell för ett integrerat territoriellt perspektiv på den regionala utvecklingen i hela länet.

Synpunkter

Nedan kommenteras delar av de olika förslagen mer i detalj. De förslag som inte kommenteras lämnas utan erinran.

Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

Stockholms läns landsting menar att det ibland kan vara relevant med ett särskilt fokus på vissa delregionala område, t.ex. landsbygd, som kan behöva förstärkta insatser och välkomnar därför ett ökat nationellt fokus på landsbygdernas förutsättningar och behov. Ett sådant fokus får dock inte bli på bekostnad av ett helhetsperspektiv på den regionala utvecklingen. Landstinget anser därför att kommittén har valt en problematisk utgångspunkt genom att dela upp det territoriella utvecklingsuppdraget i en landsbygdspolitik, respektive regional tillväxtpolitik. Att dela upp territoriella utvecklingsfrågor på detta sätt ökar risken för att utveckla konkurrerande agendor på både nationell och regional nivå (dvs. separata agendor för landsbygd och andra geografier i en region).

En central uppgift i den regionala utvecklingsplaneringen är att belysa utvecklingen utifrån ett systemperspektiv och analysera bl.a. potentialer, samband och göra avvägningar mellan olika behov och intressen. Ett sådant arbete bygger på att olika regionala geografier behandlas sammanhållet med utgångspunkt i en sektorsövergripande helhetssyn på den regionala utvecklingen. Om landsbygden behandlas som ett särintresse snarare än en integrerad del av den regionala utvecklingen skulle det innebära att helhetssynen på den regionala utvecklingen går förlorad.

Landsbygdsdelegationer

Stockholms läns landsting anser att förslagen om landsbygdsdelegationer i varje län, som ska ledas av landshövdingen i samverkan med bl.a. statliga myndigheter, är fel väg att gå för att åstadkomma en sammanhållen landsbygdspolitik. Att realisera ett sådant förslag vore mycket olyckligt och riskerar att befästa en struktur som särskiljer landsbygd från andra delar av länet. Det riskerar även att skapa ytterligare otydlighet om ansvar och roller på regional nivå. Landstinget ställer sig därför avvisande till detta förslag.

Om regeringen vill öka betoningen på landsbygdens förutsättningar bör det snarare ges ett förtydligt uppdrag till respektive region/landsting, inom ramen för det befintliga regionala utvecklingsansvaret. En sådan styrning

kan med fördel förenas med förslaget om ett nätverk för landsbygdsutvecklare. Bara genom en integrerad ansats kan en sammanhållen och sektorsövergripande dynamisk landsbygdsutveckling och regional utveckling åstadkommas. Vidare har landstinget redan idag etablerade kontakter med såväl kommuner som statliga myndigheter. Målet bör vara att stärka dessa kontakter snarare än att en annan organisation ska verka som ett mellanled i dessa kontakter.

Myndigheters ansvar för landsbygdsutvecklingen

Stockholms läns landsting ser positivt på att statliga myndigheters ansvar för landsbygdsens utveckling framhålls, men det får inte bli på bekostnad av myndigheternas samlade och integrerade perspektiv med hela länet som grund. Landstinget är därför mycket tveksamt till förslaget om en reglering i myndigheternas instruktion som betonar enbart landsbygdsens utveckling. Även andra geografier har utmaningar i behov av uppmärksamhet, t.ex. områden med sociala utmaningar i storstäderna.

Vidare har statliga myndigheter redan idag ett ansvar att verka för målet för den regionala tillväxtpolitiken, vilket regleras i förordningen om regionalt tillväxtarbete. Regeringen bör snarare verka för att denna reglering efterlevs i stället för att införa nya regleringar för samma fråga och som dessutom riskerar att befästa skillnader mellan olika regionala geografier.

Näringsliv och företagande

Stockholms läns landsting stödjer kommitténs näringspolitiska förslag att det finns betydelsefulla produktionsvärden i landsbygderna som är viktiga att ta tillvara. Stockholmsregionen är både Sveriges huvudstadsregion och landets tredje största landsbygdslän, vilket ställer särskilda krav på bevarande och utveckling på landsbygden. T.ex. innebär befolkningstillväxten i länet och bostadsbyggandet att intressekonflikter kan uppstå, exempelvis om värdefull jordbruks- och skogsmark.

Förslagen om att ALMI Företagspartners AB, Saminvest AB och Vinnova på olika sätt får uppdrag att förstärka fokus och säkerställa investeringar etc. som särskilt riktar sig till gles- och landsbygdskommuner menar landstinget är lovvärda. Det kan bidra till att skapa utveckling för innovativa företag på landsbygden. Landstinget är vidare positivt till förslaget om offentlig upphandling och vill även framhålla att t.ex. kommuner och landsting, som stora inköpare av livsmedel till vården, skolan och äldreomsorgen, har en unik möjlighet att skapa regional och lokal efterfrågan på lokalproducerade livsmedel till gagn för areella näringar på landsbygden genom offentlig upphandling.

Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Länstransportplaneringen

Stockholms läns landsting ställer sig avvisande till förslaget om ett uppdrag till länsstyrelserna att redovisa landsbygdernas behov i planeringsunderlaget till länstransportplanerna. Länstransportplanernas uppdrag omfattar samtliga transportslag i den del av den statliga infrastrukturen som inte är nationell. I infrastrukturplaneringen studeras brister och behov för att utreda åtgärder genom så kallade åtgärdsvalsstudier. Transportsystemet ska därför ses ur ett helhetsperspektiv, och ett särskilt uppdrag om att redovisa landsbygdens behov frångår det förhållningssättet.

Att frångå denna systemsyn riskerar att leda till suboptimering och landstinget anser därmed att landsbygdernas behov vare sig ska eller kan behandlas separat i transportplaneringen. Dessutom innehas ansvaret för länsplanen av de regionalt utvecklingsansvariga aktörerna där hela länets behov tillgodoses i planeringen. Därför kan inte delar av detta ansvar läggas på länsstyrelsen för att hantera transportinfrastrukturen i en separat geografi i länet.

Avståndsbaserat reseavdrag

Stockholms läns landsting välkomnar förslaget om ett avståndsbaserat reseavdrag. Dagens system för reseavdrag missgynnar kollektivtrafiken och gör att många väljer att ta bilen även för resor där det finns bra kollektivtrafikalternativ. När det gäller utformning och nivå för ett avståndsbaserat system bör inriktningen vara att avdraget inte ska skapa för starka incitament för lång arbetspendling, då detta kan ge ökade energikonsumtion- och koldioxidutsläpp. Det bör analyseras och övervägas att samtidigt se över andra åtgärder, t.ex. att ändra förmånsbeskattningen av kollektivtrafikkort samt se över möjligheterna till en geografisk differentiering av avdragsmöjligheterna för att tillgodose att avdraget främst stödjer tillgängligheten till arbetsmarknaden i glesbygd och områden där tillgången till arbetsplatser är låg. Den möjlighet som idag finns att även dra av för trängselskattkostnader bör ses över då denna påverkar de trafikstyrande effekterna negativt.

Självkörande fordon och anropsstyrd trafik

Stockholms läns landsting anser att resonemangen om självkörande fordon behöver utvecklas. Anropsstyrd trafik kan vara en av lösningarna för en effektiv trafikering av glesa landsbygder där resorna är långa, bebyggelsen spridd eller sporadisk och vägnätet inte lika finmaskigt. Landstinget vill även framhålla behovet av att hålla isär frågan om tekniska system för

anropsstyrd trafik från tekniska system för självkörande fordon. Anropsstyrd trafik med självkörande fordon kan medföra behov av färre bilar i samhället men samtidigt inte med nödvändighet mindre trafik.

Kompetensförsörjning

Stockholms läns landsting anser att den regionala nivån har en viktig roll i arbetet med kompetensförsörjning, genom att stödja kommuner och andra relevanta aktörer för att utveckla ett regionalt perspektiv i arbetet med matchning och kompetensförsörjning. Landstinget anser därför att förslaget om att begränsa kompetensplattformarnas roll till att som huvudsyfte förse utbildningscentra med analyser av rekryterings- och utbildningsbehov i närområdet vore mycket olyckligt. Förslaget minskar den strategiska roll för den regionala och storregionala arbetsmarknaden som många kompetensplattformar i landet i dag fyller och som är avsikten med plattformarnas verksamhet. Landstinget ser inga skäl att avlösa regionerna möjligheten att verka strategiskt för kompetensförsörjning, vilket riskerar att bli effekten av utredningens förslag. Vidare vill landstinget framhålla vikten av att kompetensplattformarna i sitt uppdrag även beaktar förutsättningar för kompetensförsörjning som präglar landsbygderna om detta inte görs idag.

Samhällsplanering och bostadsbyggande

Landstinget välkomnar förslaget om att ge Boverket i uppdrag att ta fram en vägledning för landsbygdsutveckling och serviceperspektiv i översiktsplaneringen. Kunskap om hur översiktsplaneringen kan användas för att stärka områden med svag utveckling behöver höjas. Landstinget menar att Boverket med fördel även bör stärka sin vägledning för mellankommunal samordning i översiktsplaneringen.

Samtidigt vill landstinget framhålla att erfarenheterna i Stockholms län visar den regionala planeringens stora potential att bidra till systemanalys och helhetssyn, och därigenom också ett förstärkt landsbygdsperspektiv. Detta kan underlätta den mellankommunala samverkan i översiktsplaneringen, liksom nationella och regionala avvägningar som bygger på systemsyn och analys av synergier. Landstinget vill också framhålla att översiktsplaneringen redan i dag omfattar landsbygden – som dessutom tycks få allt större uppmärksamhet i den kommunala planeringen. Avsaknaden av landsbygdsperspektiv bör därför inte överdrivas.

Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

Avseende de två förslagen i utredningen om utökade uppdrag kring statistik och kartläggning till Statens kulturråd och Myndigheten för kulturanalys

delar landstinget utredningens uppfattning att förslagen är en god grund för den framtida landsbygdspolitiken. Stockholms läns landsting anser det värdefullt att statistik och uppföljning finns på statlig nivå genom en nationellt samordnande funktion. Ett synliggörande av kulturens roll är ett viktigt kunskapsunderlag för regionernas arbete med den regionala infrastrukturen. Landstinget delar även utredningens uppfattning att digitaliseringens möjligheter för skapande och förmedling av kultur är stor och bör främjas ytterligare. Landstinget vill dock peka på folkbildningen som en viktig resurs för landsbygden när det gäller kultur. Studieförbund och folkhögskolor står för utbildningsmöjligheter och kulturutbud i form av kurser, studiecirklar, aktiviteter och kulturarrangemang.

Landstinget är vidare positivt till förslaget att förstärka det statliga bidraget till studieförbundens verksamhet i landsbygdsområden (som föreslås i betänkandet under avsnittet Civilsamhället).

Statens närvaro i landsbygderna

Avseende de två förslagen om statens närvaro i landsbygderna vill Stockholms läns landsting framhålla att det råder stora inomregionala skillnader inom Stockholms FA-region. FA-regionen innefattar regiondelar som definieras som landsbygd med lång pendlingstid till kommun- och regioncentrum. Det gäller inte minst skärgården och länets norra delar. Här finns även områden med sociala utmaningar där förekomsten av statliga jobb är låg. Vid lokalisering av nya eller befintliga statliga jobb behöver också dessa delar av Stockholms FA-region beaktas.